

Hiiumaa rahvaraamatukogude aastaaruanne 2013

Maakonna nimi	Elanike arv (01.01.13)	Üldkasutatavate raamatukogude arv	Harukogude arv	Kokku
Hiiu	10030	7	0	7

1. Põhilised tegevussuunad

2013. aasta tegevusaruannetes töid Hiiumaa rahvaraamatukogud põhiteenuste jätkuvalt heal tasemel pakkumise kõrval olulisemana välja järgmised aastat läbinud põhisuunad:

- Töö lastega ja lastele/noortele suunatud tegevused
- Maakonna nelja raamatukogu üleminek veebipõhise süsteemi URRAM uuele versioonile, mis kahjuks mõjutas nende raamatukogude tööd negatiivselt.
- Kultuuripärandi aastaga seonduv

Kaks esimesena nimetatud suunda peegeldavad raamatukogude ajakohaseid küsimusi, mis on leidnud üldist kajastamist ka Kultuuriministeeriumi strateegilises arengukavas 2014-2017, kus tähtsustatakse lastele ja noortele suunatud tegevust ning nende kaasamiseks sobivate võimaluste loomist; samuti kultuurile ligipääsu soodustavate e-lahenduste käivitamist ja toimimiskorras hoidmist. Probleeme tekitanud üleminek URRAMi uuele versioonile U3 küll näitab, et raamatukoguhoidjate rahuloluks tuleb veel vaeva näha. Hellamaa raamatukogu mainib oma aruandes, et 2014. a tuleb otsida võimalusi programmile RIKS üleminekuks. Eesseeva aasta plaanides püüavad raamatukogud teha kõik endast oleneva, et võimalikult hästi teenindada praegust lugejaskonda ja vaatamata elanike arvu pidevale vähenemisele hoida ära lugejate, külastuste ja laenutuste arvu langust. Selleks kavatakse luua uusi võimalusi erinevateks tegevusteks raamatukogus ja tegeleda raamatukogude turundamisega.

2013. aasta kui vaimse kultuuripärandi aasta pakkus mitmeid võimalusi koostööks erinevate mäluasutustega ja rahvakultuuri meistritega, tuge ja abi saadi ka maakonna rahvakultuuri spetsialistilt. See koostöökogemus annab julgust jätkata ka järgneval aastal.

Kärdla Linnaraamatukogu põhilised tegevussuunad 2013. aastal:

- läbirääkimised koostöölepingu üle kirjastusega Varrak (SERK- Suur Eesti Raamatuklubi), et pakkuda Hiiumaa liikmetele kohapealset teenust Kärdlas (raamatukogus). Otsustamine venis märtsikuuni ja lepingut ei sõlmitud;
- koostöölepingu sõlmimine Hiiumaa Muuseumiga;
- raamatufondi inventeerimine;
- täiendav infotehnoloogilise riistvara ost;
- lepingu sõlmimine raamatukogu sümboolika väljatöötamiseks.

2014. aastal seisab ees Kärdla Linnaraamatukogu strateegilise arengukava 2010-2014 väljatöötamine järgmiseks perioodiks. Sellesse aastasse jääb ka raamatukogu sümboolika kinnitamine, millega tehti algust 2013. aasta lõpus. 2014. a. on plaanis läbi viia küsitlus huvitatuse kohta e-raamatutest Hiiumaa lugejate hulgas. Tegemist on olulise teemaga, ka Kultuuriministeeriumi strateegilises arengukavas nähakse e-raamatute ja nende lugejate arvu kasvu kui võimalust aidata kaasa lugemise populariseerimisele ja kirjanduse kättesaadavusele.

2. Juhtimine

2.1 Raamatukogude tegevust reguleerivad dokumendid ja nõukogud:

Raamatukogude tegevust reguleerivaid uusi dokumente ei kehtestatud. Kärkla Linnaraamatukogu esitas linnavalitsusele taotluse põhimääruse punkti muutmiseks raamatukogu nõukogu koosolekute toimumise vajadusest lähtuvalt, kuid otsustamine lükkus 2014. aastasse. Ka muutis linnaraamatukogu tasuliste teenuste hinnakirja ja lisas sinna raamatukogu inventari renditasud.

Nõukogud on valitud kõigis raamatukogudes, kuid koos käiakse aasta jooksul olenevalt raamatukogust erinevalt: näit Hellamaa raamatukogul on nõukogu küll valitud, kuid pole aktiivne, samas kogunes Kõrgessaare raamatukogu nõukogu neljal korral.

Raamatukogud leiavad mainimist ka erinevates kohalike omavalitsuste arengukavades, kuigi valdavalt küllalt üldsõnaliselt. Täpsed arengukavad on olemas Kõrgessaare (aastateks 2013-2017) ja Kärkla (aastateks 2010-2014) raamatukogudel. Käesoleval aastal on Kärkla Linnaraamatukogul vaja välja töötada uus arengukava järgnevaks perioodiks.

2.2 Eelarve

Põhieelarve	Seisuga 31.12.12. €	Seisuga 31.12.13 €	Muutus %
Eelarve kokku	192,49	197,27	2,4%
sh keskraamatukogus	67,11	65,21	-2,8%
Personalikulu	113,56	118,79	4,6%
sh keskraamatukogus	40,02	40,96	2,3%
Komplekteerimiskulu	39,2	42,23	7,7%
sh OV-lt	23,25	26,21	12,7%
sh riigilt	15,97	16,04	0,4%
sh keskraamatukogu	11,53	12,78	10,8%
sh OV-lt	5,75	7,0	21,7%
sh riigilt	5,78	5,78	0%
Infotehnoloogiakulud	6,07	5,53	-8,8%
sh keskraamatukogu	0,92	0,7	-23,9%

Projektid, toetused	Periood	Summa
Kärdla LRK: Lugemise väärtustamine läbi kirjanikuga kohtumise – Mika Keränen, Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupp	10.05-30.06.2013	100.00
Kärdla LRK: Hiiumaa raamatukoguhoidjate kirjandus- ja kultuuriloolised koolitused, Kultuuriministeerium	01.03-30.11.2013	280.00
Käina rmtk: Pärandipäevad raamatukogus, Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupp	06.03-10.05.2013	150.00
Käina rmtk: Näitus Segased seitsmekümnendad, Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupp	22.04-31.07.2013	100.00
Käina rmtk: Hiiumaa raamatukogude suveseminar, Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupp	22.08-30.10.2013	200.00
Käina rmtk: Programmi Lugemissuvi 2013 lõpetamine, Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupp	09.09-15.11.2013	200.00

Mõlemad projektitoetusi kasutanud raamatukogud nimetavad raha hankimist projektide abil väga oluliseks, sest ilma toetuseta jääks nii mõnigi kord plaanitu ellu viimata. Kärdla Linnaraamatukogu taotles 2013. aastal toetusprogrammidest raha neljal korral: kahel korral taotlus rahuldati, ühel mitte ja ühe taotluse otsustamine jäi 2014. aastasse. Kuna eelarves on koolitustel osalemiseks rahalisi vahendeid väga vähe, siis on väljastpoolt saadav toetus suureks abiks ka selles osas. Sageli eraldatakse toetust taotluses küsitud summast vähem, mis paneb mõtlema ja aru pidama - kas viia plaanitu ellu või loobuda.

2.3 Struktuur

Raamatukogude võrgus ja lahtiolekuajades muudatusi ei toimunud. Raamatukogude praegused lahtiolekuajad arvestavad külastajate huve ja teevad pakutava teenuse hästi kättesaadavaks. Samas tekitab ühe töötajaga raamatukogudele raskusi raamatukoguhoidja puhkuse ja koolituste ajal raamatukogu külastajatele lahti hoidmine. Kui suvepuhkusteks on enamasti õnnestunud asendaja palgata, siis koolituste ajal on selline raamatukogu suletud. Kärdla Linnaraamatukogu, Käina ja Emmaste raamatukogud on suveperioodil laupäeviti suletud. Probleeme see tekitanud ei ole.

2013. a sügisel toimus kahe Hiiumaa omavalitsuse Kärdla linna ja Kõrgessaare valla ühinemine Hiiu vallaks. Raamatukogudele see esialgu muudatusi kaasa ei toonud.

2.4 . Personali juhtimine ja areng

Kõrgessaare raamatukogust lahkus pensionile väga pika raamatukoguhoidja staažiga (57 aastat) töötaja, kellele asendaja leidmiseks korraldati konkurss. Väike ümberkorraldus leidis aset Käina vallas, kus raamatukogul on kaks teeninduspunkti – Kassaris ja Männamaal. Kassari Haridusselts, mille majas punkt asub, avaldas soovi ise laenutusteenust pakkuma hakata. Sellega seoses muudeti alates maist ajutiselt (kuni 31.12.2013) raamatukogu personali koosseisus oleva ametikoha nimetus laenutuspunkti raamatukoguhoidjast raamatukoguhoidja abiks, kelle ülesandeks jäi muu hulgas ühel päeval nädalas ka raamatute laenutamine.

Koolitustel osalemist peetakse oluliseks, kuid väljastpoolt maakonda toimuvatel koolitustel osaletakse vähe, kuna takistuseks on ühelt poolt koolituseks ette nähtud napid vahendid, teiselt poolt transpordile kuluv suur summa. Seepärast eelistatakse

keskraamatukogu poolt korraldatavaid koolitusi, samuti teiste kohapealsete korraldajate (omavalitsused, organisatsioonid) koolitusi, millega kaasnev transpordikulu ei ole nii suur ja mis tihti on osalejatele tasuta.

2.4.1 Ülevaade täienduskoolitusest 2013

Raamatukogu nimi	Koolituste arv	Koolitustundi de arv (koolituse pikkus)	Raamatukoguhoidjate arv, kes osalesid täienduskoolitusel	Koolituseks kulutatud
Emmaste rmtk	6	39	1	130 €
Hellamaa rmtk	8	33	1	12.50 €
Kõrgessaare rmtk	6	29,5	1	60 €
Käina rmtk	13	104,5	4	204 €
Palade rmtk	4	36	1	79.52 €
Suuremõisa rmtk	7	30,5	1	23.41 €
Kärdla LRK	10	97	4	166 €
KOKKU	54	369,5	13	675.43 €

2013. aastal osalesid Hiiumaa raamatukoguhoidjad järgmistel koolitustel:

Koolituse teema	Korraldaja	Osavõtjate arv
URRAMi uue versiooni U3 koolitus	Urania Com OÜ, Lääne mk Keskrmtk	2
Esmaabikoolitus	Roosaja OÜ	1
Leader-programm	SA Tuuru	1
Kohaliku omaalgatuse programm	Hiiu Maavalitsus	1
Kohaturundus	Külaselts Hellatempa	1
Lasteraamatukoguhoidjate õpipäev	Eesti Lastekirjanduse Keskus	2
Rahvusvaheline muinasjutukonverents „Jutusta mulle üks lugu“	Lääne mk Keskrmtk, Haapsalu Noorte Huvikeskus	6
Emakeelepäev „Eesti sõnade eluloost“	RR	1
ERÜ maaraamatukogude teabepäev	ERÜ maaraamatukogude sektsioon	2
Autoriõigus. Millest algab eesti kirjanduse maailmavaatlus	RR	1
Põhja- ja Baltimaade kirjandusfoorum	Põhjamaade Ministrite Nõukogu	1
Rahvuskirjandus 21. sajandil	RR	1
Etikett tähtpäevadel	Rahvakultuuri Keskus	1
Kooliraamatukogude suveseminar	ERÜ koolirmtk sektsioon	1
Inspiratsioonikoolitus ühisrahastuse võimalustest	SA Tuuru	2
Keskraamatukogude suveseminarlaager	RR, Sillamäe Keskraamatukogu	2

ERÜ komplekteerimise töörühma koolituspäev	ERÜ	1
Teenuste turundamine ja suhtekorraldus raamatkogus II Turunduse praktiline juhtimine	ERÜ, RR	1
Teenuste turundamine ja suhtekorraldus raamatukogus III Praktiline turunduskogemus raamatukogudes	ERÜ, RR	1
Väikeettevõtjate esindajate töötervishoiu ja tööohutuse koolitus	Tööinspeksioon	1
Hiiumaa arenguseminar SEIS TV	SA Tuuru	1

2.4.2 Raamatukogutöötajate avalikud esinemised

2013. aastal ei astunud keegi Hiiumaa raamatukoguhoidjatest üles mõne avaliku esinemisega.

2.4.3 Maakonnaraamatukogu osa

Kärdla Linnaraamatukogu korraldas maakonnaraamatukoguna 2013. aastal kokku 6 koolitust ja seminari:

- koolitus-seminar: kohtumine maavanem Riho Rahuojaga; “Kuidas sünnib raamat - tõlkija pilgu läbi”, Riina Jesmin - 11 osavõtjat
- koolitus “Vaimse kultuuripärandi säilitamine - mõiste, kaitsmine, märkamine”. Helgi Põllo (Hiiumaa Muuseum), Helle-Mare Kõmmus (Hiiu maakonna rahvakultuuri spetsialist) - 13 osavõtjat
- koolitus “Suurepärase teenindaja = hea suhtleja”, Ilmi Aksli (SA Tuuru) - 9 osavõtjat
- koolitus “Kasutajakoolituse mõiste ja eesmärgid raamatukogus. Infokirjaoskuse olemus, komponendid ja õpetamine”. Hela Ojasaar (RR) - 13 osavõtjat
- koolitus “Väärtuste kujundamine lastekirjanduse kaudu”. Krista Kumberg (Lääne Maakonna Keskraamatukogu) - 21 osavõtjat (sh 8 raamatukoguhoidjat)
- aastalõpu seminar - 8 osavõtjat.

Koolitused toimuvad kord kvartalis. Koolituste korraldamisel tuleb arvestada raamatukogude selleks ette nähtud suhteliselt tagasihoidlike vahenditega. Proovime leida huvitavaid esinejaid ja koolitajaid siitsamast Hiiumaalt. Samal ajal on meie eesmärgiks ka pakkuda võimalust võimalikult laiapõhjaliste uute teadmiste omandamiseks. Selle eesmärgi paremaks täitmiseks taotlesime 2013. aastal kultuuriministeriumist projektiga raha kahe koolituse läbiviimiseks ja taotlemine oli edukas. Kahjuks ei õnnestunud nappide rahaliste vahendite tõttu möödunud aastal korraldada silmaringi avardamise ja enesetäiendamise reisi Eesti mandriosas, kuid saarel koha peal toimus traditsiooniline maakonna sisene raamatukogutöötajate suvine üritus - Käina raamatukogu töötajad tutvustasid uut ja huvitavat oma koduvallas.

2.4.4 Erialahariduse omandamine

2013. aastal ei olnud keegi Hiiumaa raamatukoguhoidjatest omandamas ei kutsekvalifikatsiooni ega erialast kõrgharidust.

2.4.5 Töötajate tunnustamine

Hellamaa raamatukogu juhataja kui aktiivse külaelu eestvedaja tööd tunnustati Liikumise Kodukant trükises Külavedurid. Käina vallavalitsus premeeris 2013. aasta lõpul kõiki oma valla raamatukogutöötajaid heade töötulemuste eest.

2.5 Raamatukogu haldusjuhtimine

2.5.1 Haldustegevuse üldiseloostus. Raamatukogu ruumid ja asukoht

Raamatukogude asukoha osas muutusi ei ole. Eelmistel aastatel aruannetes esitatud probleemid täies mahus lahendust ei ole leidnud ja on jätkuvalt samad (Kärdla LRK – ruumipuudus, raamatukogu asukoht – II korrus, halb valgustus, ventilatsiooni puudumine; Suuremõisa rmtk – 10 aasta tagune sanitaarremond, vahetamist ootavad aknad ja uks; Emmaste rmtk – ruumipuudus). Suuremõisa raamatukogu sai kannatada kahes veekahjustuses, rikutud olid laed, seinad ja üks AIPi arvutitest. Aruannetest võib lugeda aga ka positiivsetest muutustest: Käina raamatukogu ruumide seisukord on väga hea, töötajate töökeskkonna parandamiseks paigaldati töökohtadele lisavalgustused; Kõrgessaare raamatukogu Lauka teeninduspunkt asub külaseltsile kuuluvas majas ning 2013. aastal soetas külaselts sinna uue katla ja vahetati aknad, seega paranesid olmetingimused oluliselt. Hellamaa raamatukogus värviti üle raamatukogu hoone ja puukuur ning ehitati uued korstnad. Kärdla Linnaraamatukogu 2014. a eelarves on ette nähtud veidi vahendeid sanitaarremondiks.

2.6 Raamatukogu arendustegevused

Arendustegevus infotehnoloogia valdkonnas 2013. a puudutab Kärdla ja Käina raamatukogusid:

- Kärdla Linnaraamatukokku osteti avalikuks kasutamiseks 2 arvutit;
- Käina raamatukogus laiendati raamatukogu WiFi leviala, AIPi osteti 2 uut arvutit ja 1 kuvar.

Käina raamatukogu ostis programmiga töötamiseks uue ribakoodi skanneri, ürituste ja koolituste tarvis tahvli, fotoaparaadi, kokkupandava laua ja pikad pingid väliüritustel kasutamiseks, riidenagi lugemissaali, Kassari laenutuspunkti uue telefoni ja soojapuhuri.

2.7 Raamatukogude koostöö

Riiklikul tasandil oli koostööpartneriks Rahvusraamatukogu, kellega koos korraldati sügisel Hiiumaa raamatukoguhoidjatele koolitus. Peamine koostöö toimub siiski kohalikul tasandil. Koostööpartnerid 2013. aastal: koolid, lasteaiad, noortekeskused, päevakeskused, muuseumid (Soera Talumuuseum, Hiiumaa Muuseum), seltsid (külaselts Hellatempa, pensionäride tantsuring „Marta“), Palade Loodushariduskeskus, Hiiumaa Teavitamis- ja Nõustamiskeskus HUPS, MTÜ Ave Vita. Suur osa koos ettevõetavast leiab aset raamatukogude algatusel ning hea on tõdeda, et meile tullakse vastu ning kavandatav viiakse ühiselt ellu.

Kärdla Linnaraamatukogu kui maakonna keskse raamatukogu kasutajate hulgas on inimesi kõigest saare valdadest, seepärast proovime oma tegevuses arvestada kogu maakonnaga. Võimalusel oleme koolitustele ja eeskätt lastega seotud ettevõtmistele kaasanud kooliraamatukoguhoidjaid, õpetajaid ja lapsi kõikjalt Hiiumaalt. Kuid peamine, milles väljendub Kärdla Linnaraamatukogu maakondlik roll, on regulaarsete koolituste ja seminaride korraldamine raamatukoguhoidjatele. Lisaks sellele aitame kaasa maakonna raamatukogude koostööle ja probleemide lahendamisele, info

jagamisele. Vajadusel anname nõu ja soovitusi ning juhendame. Iga Hiiumaa raamatukogu komplekteerib oma kogud ise, peale selle edastab linnaraamatukogu infot erinevate meile laekuvate pakkumiste kohta ja huvi korral esitab ühise tellimuse.

3. Kogud

Raamatukogude kogud komplekteeritakse lähtudes lugejate nõudlusest, riigiraha kasutamise lepinguga sätestatud tingimustest ja ERÜ poolt soovitatavatest komplekteerimise põhimõtetest. Võimalust mööda hangitakse Hiiumaad puudutavaid ja Hiiumaaga seotud kirjanike raamatuid. Jälgitakse, et valik oleks mitmekesine, silmaringi laiendav ja hariv, seejuures arvestatakse erinevate lugejagruppidega. Palade raamatukogu eripäraks on ühendatud kooli- ja rahvaraamatukogu, sellest tulenevalt on eelistatud laste- ja noortekirjandus ning õppetööd toetav kirjandus. Lapsed ja õpilased on tähelepanu all ka teistes raamatukogudes: Kärkla Linnaraamatukogu jälgib, et kooliõpilased saaksid vajaliku kirjanduse, Kõrgessaare raamatukogu paneb suurt rõhku päris noortele lugejatele, sest 5-6 aastased lapsed peavad väga tähtsaks seda, et nad ise raamatukogus lugejad oleksid, kuna selles vanuses oskavad nad lugeda ja raamatuid laenutada. Ka on selle raamatukogu lugejate hulgas hinnatud kirjastuse Tänapäev noorsooromaanid, seda nii noorte kui ka vanemate poolt. Suuremõisa raamatukogu kirjutab oma aruandes, et lapsed loevad enamasti küll kohustuslikku kirjandust, kuid aina enam ka muud lastekirjandust. Hellamaa raamatukogu lastest lugejate arv on väga väike, seega tuleb kogu komplekteerimisel arvestada vanemaerialiste lugejate suure osakaaluga, nemad eelistavad eesti ilukirjandust.

Annetuste osakaal kogude juurdekasvus vähenes ja oli võrreldes 2012. aastaga poole väiksem moodustades 9,24% (2012. a 18,5%). Kärkla Linnaraamatukogus 10% (2012. a 14,4%). Lisaks raamatutele annetati ajakirjade ja ajalehtede aastakäike ning Kärklas ja Kõrgessaares ka mõned auvised. Samas on annetuste tähtsus suur. See võimaldab täiendada võõrkeelse kirjanduse kogu (Kärkla LRK kirjutab, et võõrkeelset kirjandust saadigi juurde ainult annetustena), saada juurde kohustusliku kirjanduse ja enim nõutavate lasteraamatute eksemplare, samuti kergekaalulisemat kirjandust, mida raamatukogu ei ole ise tellinud (Palade raamatukogu aruandest võib lugeda, et annetusena saadi kastitais B. Cartlandi teoseid, mis leidsid uued tänulikud lugejad). Kuigi annetatavate raamatute näol on enamasti tegemist aastatetaguse kirjandusega, saavad raamatukogud aegumatu sisuga teoste kehvast seisust eksemplarid välja vahetada. Lisaks üksikisikutest annetajatele aitasid raamatukogudel kogusid täiendada ja paremaks muuta Keskkonnaamet, Statistikaamet, SA Innove, Riigimetsa Majandamise Keskus ja Hoiuraamatukogu. Kärkla LRK sai suure annetuse Ameerika Ühendriikide saatkonnalt Eestis – 1 eestikeelne ja 23 ingliskeelset raamatut. Peale seda, kui raamatukogu kodulehele sai riputatud vajalike raamatute nimekiri, annetas nii mõnigi lugeja vajalikke raamatuid, eriti lastekirjandust.

Peamiseks raamatuostude allikaks on Rahva Raamatu veebipood, aga raamatuid ostetakse ka Apollost, kirjastuste Varrak, TEA ja Ersen veebipoodidest ja telefonipakkumiste vahendusel. Kohalikest raamatukaubitsejatest kasutatakse Magnuse Äri teenuseid.

2013. aastal oli komplekteerimiskulu Hiiu maakonnas 42 244 eurot. Sellest riigilt 16 032 € ja kohalikelt omavalitsustelt 26 212 € (vastavalt 38% ja 62%). Võrreldes 2012. aastaga on omavalitsuste panus komplekteerimissummadesse suurenenud. Kogud täienesid 3083 raamatueksemplari võrra, mis on 194 võrra vähem võrreldes

2012. aastaga (3277 eks); neist osteti 2687 eksemplari, mis on ligikaudu sama palju, kui eelnenud aastal (2623 eks). Enamiku kogudest moodustab ilu- ja lastekirjandus. Perioodika tellimise osas arvestatakse lugejate huvidega ja kultuuriperioodika tellimisel peetakse silmas kultuuriministeeriumi poolt lepinguga sätestatud tingimisi, kuid väiksemates raamatukogudes ei leidu kultuuriajakirjadele lugejaid. E-raamatute järele ei ole seni nõudlust olnud, samas ei ole ka uuritud lugejate arvamust e-raamatutega seondult.

Kärdla Linnaraamatukogule komplekteerimiseks ettenähtud summa oli 12 786 € (2012. a 11 530 €), mis suurenes kohaliku omavalitsuse poolt eraldatud summa osas (7000 eurot, millest 5000 raamatutele ja 2000 perioodikale). 2013. aastal osteti 857 eksemplari raamatuid, mis on 49 raamatut rohkem, kui 2012. aastal. Lisaks raamatutele osteti 9 nimetust ajalehti ja 53 nimetust ajakirju. Auviseid ja e-raamatuid sel aastal ei ostetud. Riigi raha eest soetati ka kultuuriperioodikat 344,45 € väärtuses. Ostetud raamatutest moodustas 62% ilukirjandus ja 38% teadmiskirjandus. Liikidest tuli möödunud aastal enim juurde raamatuid liigist 7 (kunst, käsitöö, teater, sport) ja 3 (poliitika, pedagoogika, sõjandus). Kõige vähem lisandus raamatuid tehnika ja religiooni valdkonnas. Fondi üldseisust moodustab 59% ilukirjandus, ilukirjanduse osa laenutustest on 68%. 13.-18. maini 2013 viidi läbi teavikute inventuur, mille käigus tehti ka fondi puhastus lagunenuid, määrduid ja aegunud kirjandusest. Raamatute paremaks säilimiseks linnaraamatukogu kiletab uuemaid teoseid, soetatud on klammerdaja.

4. Raamatukoguteenused

Raamatukogu põhiteenused on kojulaenus, kohalkasutus, teatmeteening, lugejakoolitus, Avaliku Internetipunkti kasutamine. Lisaks sellele korraldatakse üritusi ja näitusi.

4.1 Avaliku teabe kättesaadavaks tegemine (AIP-i kasutamine)

Kõigis raamatukogudes on interneti vahendusel tagatud juurdepääs informatsioonile. Küllastajate kasutada on maakonnas kokku 28 interneti ühendusega arvutit, mille vahendusel on võimalik leida teavet erinevatest avalikest andmebaasidest ning teostada väljatrükki. Vajadusel on teabe otsingul abiks raamatukogutöötajad. Lisaks pakutakse paljundamise, skaneerimise ja faksi saatmise võimalust. Enamikus arvutites saab kasutada ID-kaarti. Kõrgessaare raamatukogu märgib oma aruandes, et täheldatav on huvi kasv ID-kaardi kasutamise ja dokumentide digitaalselt allkirjastamise vastu. Sageli vajavad arvutikasutajad seejuures raamatukoguhoidjate abi. Tänu tasuta WiFi-võrgule saab raamatukogudes töötada ka oma arvutiga.

Raamatukogudes on tutvumiseks välja pandud kohaliku omavalitsuse volikogu materjalid, Käina ja Emmaste raamatukogudest saab tasuta kaasa võtta vallalehte.

4.2 Raamatukogu kasutamine

Raamatu- kogu	Lug-d 2012	Lug-d 2013	Muutu- s(+/-)	Külas- tused 2012	Külas- tused 2013	Muutus (+/-)	Virtuaal- külas-d 2012	Virtuaal- külas-d 2013	Muutus (+/-)
Maakonna rmtk	4724	4637	-87	73207	71827	-1380	2109	17221	+15112
Sh keskk	2063	2066	+3	27095	25840	-1255	0	15379	+15379

Raama- tukogu	Laenut-d 2012	Laenut-d 2013	Muutus (+/-)
Maakonna rmtk	131071	125790	-5281
Sh keskk	38883	37369	-1514

Raamatukogude teenuseid kasutas 2013. aastal ~ 46% maakonna elanikest. Maakonna lõikes nähtub tabelist langus kasutajate arvu (1,8%), külastuste (~2%) ja laenutuste osas (~4%). Põhjuseks võib välja tuua Hiiumaa elanikkonna vähenemise aastast aastasse. Uusi lugejaid ei lisandu piisavalt, kuna noored loevad vähem. Virtuaalkülastuste suur arv on seotud Kärkla Linnaraamatukogu uue kodulehe avamisega 2012/13 aasta vahetusel ja selle esialgse suure külastatavusega.

Kõik raamatukogud pakuvad vajajatele koduteenindust. Nende inimeste arv aga, kes seda teenust soovivad ei ole kuigi suur. Enamasti toimetavad raamatukoguhoidjad ise raamatuid koju, kuid kasutatakse ka naabrite, sugulaste või hooldajate abi.

Maakonna sisene RVL toimib käest-kätte meetodil. Puuduva teaviku tellimine mõnest teisest Hiiumaa raamatukogust on eelistatum kui selle tellimine suurematest raamatukogudest mandrilt. Põhjuseks muidugi see, et postikulu tuleb tellijal tasuda ise. Raamatukogutöötajate jaoks muutis posti teel raamatute saatmise ebamugavamaks 2013. aastal Eesti Posti poolt sisse viidud muudatus postipakkide ja maksikirjade osas, mistõttu tuleb suur osa raamatuid nüüd postitada pakina. Nende kohajõudmine võtab kauem aega ja postitöötaja ei too enam pakke raamatukokku kohale, vaid sellel tuleb ise järgi käia. Positiivne on aga see, et selline võimalus üldse olemas on, enamasti ei jää keegi soovitud teavikust ilma, vajadusel ja võimalusel tulevad suure raamatukogud vastu ja pikendavad laenutustähtaega. Pühalepa valla kolm raamatukogu vahetavad raamatuid peamiselt omavahel, RVLi mandrilt on rohkem kasutanud Palade Põhikooli juures olev ühendatud kooli- ja rahvaraamatukogu. Emmaste raamatukogu mainib enda aruandes, et raamatukogude vahelist laenutust toimub suhteliselt vähe, põhjuste analüüs jääb aruandes küll välja toomata, kuid sellest võimalusest võiks käesoleval aastal ehk rohkem teavitada. Kärkla Linnaraamatukogu mainib, et RVLi teenust kasutati võrreldes 2012. aastaga aktiivsemalt. Suurenes raamatute vahetus nii teiste maakonna raamatukogudega, kui ka laienes suurte mandri raamatukogude ring, kust teavikuid telliti: Rahvusraamatukogu, TLÜ Akadeemiline Raamatukogu, TÜ Raamatukogu, TTÜ Raamatukogu, Tallinna Keskraamatukogu, EMÜ Raamatukogu, samuti TLÜ Haapsalu Kolledži raamatukogu.

Kodulehekülg on Hiiumaa seitsmest raamatukogust kolmel: Kärkla Linnaraamatukogul, Käina raamatukogul ja Palade raamatukogul. Sealtkaudu saavad

lugejad kasutada ka elektronkatalooge RIKS ja URRAM. Lisaks sellele, teavitatakse kodulehel toimuvatest üritustest, muudatustest raamatukogu tööga seonduvalt, raamatukokku saabunud uudiskirjandusest jm. Kärkla Linnaraamatukogu on kodulehele kogunud linke erinevatel teemadel: mõned e- raamatuid pakkuvad veebikeskkonnad ja lugemisblogid, Hiiumaa rahvaraamatukogude koduleheküljed ja andmed, Hiiumaaga seotud veebilehed ja muud kasulikud viited (näit e-kataloog ESTER, ISE, DIGAR, Eesti Rahvusraamatukogu jne). Käesoleval aastal võiks mõelda sellele, et ka Kõrgessaare ja Emmaste raamatukogu asuksid looma oma kodulehekülge (näit blogi vormis), et selliselt oma lugejatele infot ja teenuseid kättesaadavamaks muuta.

Mäluasutustest tehakse kohapeal koostööd Hiiumaa Muuseumiga ja Soera Talumuuseumiga. Koostöös Rahvusraamatukoguga toimus septembris koolitus maakonna raamatukoguhoidjatele.

4.3 Lasteteenindus

Raamatu- kogu	Lug-d 2012	Lug- d 2013	Muutu s(+/-)	Külast -d 2012	Külast- d 2013	Muutu s(+/-)	Laenut-d 2012	Laenut- d 2013	Muutu s(+/-)
Maak rmtk	1073	1084	+11	22630	22639	+9	15242	14859	-383
Sh keskk	466	483	+17	7756	7680	-76	6035	6100	+65

Maakonna lugejate üldarvust ~23% olid lapsed. Laste külastused moodustasid kõigist külastustest 31,5% (2012. a 30,9%) ja kojulaenutuste üldarvust 12,7% (2012. a 12,7%). Raamatukogude kaupa on muutused laste külastuste ja laenutuste arvudes väga erinevad: näiteks Käina raamatukogus oli külastusi 903 võrra vähem kui 2012. aastal, aga Palade raamatukogus 1148 võrra rohkem. Laenutuste arv langes võrreldes 2012. aastaga kolmes raamatukogus (Kõrgessaare, Palade, Käina), kuid tõusis Kärklas, Emmastes, Hellamaal ja Suuremõisas.

Et lapsi võimalikult varakult lugemise juurde tuua, tehakse koostööd juba lasteaedadega nagu kirjutavad Käina ja Kõrgessaare raamatukogud. Viimane korraldab igal kuul mõne raamatu/kirjanikuga seotud tegevuse või lasteaias käsitletud teemat toetava ürituse, kus osalevad keskmise ja vanema rühma lapsed. Uuendusena prooviti ka kuni 3-aastaste laste raamatukogukülastust ja see läks raamatukogu juhataja hinnangul hästi. Tihedam koostöö toimub koolidega ja eriti aktiivselt algklassidest kuni 6.-7. klassideni, kuna selles vanuses lapsed loevad veel hea meelega, hiljem muutuvad olulisemaks sõbrad ja muu meelelahutus, samuti lisandub hobisid ja kohustusi. Raamatul ja lugemisel on üha raskem hobide hulgas oma kohta leida. Kõrgessaare raamatukogu tutvustab uuemat lastekirjandust ja koostöös õpetajatega valivad lapsed pärast raamatu, mida peale läbilugemist klassikaaslastele tutvustavad ja hindavad. Käina raamatukogu toob samuti välja, et koostöö kooliga on väga hea – raamatutundides osalemiseks on õpetajad nõustunud tunniplaanis muudatusi tegema, ka raamatukoguhoidjad on nõustunud vajadusel hommikul 2 tundi varem tööle tulema, sest variant kaks esimest koolitundi raamatukogus on nii lastele kui õpetajatele väga meeldinud. Kärkla Linnaraamatukogu kirjutab, et 2013. aastal said laste hulgas kõige populaarsemaks nn kirjanduslikud otsimismängud, kus vastuseid erinevatele küsimustele tuli leida raamatutest. Kolm raamatukogu viivad läbi suvelugemise programmi – Suvelugemine Kärklas, Lugemissuvi Käinas, Loen

suvel Emmastes. Kärkla Linnaraamatukogu maakonna suurima raamatukoguna toimib koostöö koordinaatorina ka lasteteeninduses. Selle näitena viidi oktoobris läbi ettelugemiskonkurss, kus oli osavõtjaid kõigest saare kuuest koolist. Mais toimus kohtumine populaarse lastekirjaniku Mika Keräneniga, kus samuti osalesid lapsed kõikjal Hiiumaalt. Raamatukogutundides käisid lisaks Kärkla Ühisgümnaasiumi õpilastele ka klassid Suuremõisa, Lauka ja Emmaste põhikoolidest. Kõikjal on probleemiks laste arvu vähenemine. Siinjuures on siiski positiivne, et lastest lugejate arv tõusis (võrdlusena – eelmisel aastal see langes) ja ka külastuste arv on tõusnud, kuid laenutuste arv vastupidiselt on 2013. aastal langenud (võrdlusena – eelmisel aastal see tõusis). Võib järeldada, et lapsed, külastades esmakordselt vanemate või klassiga raamatukogu, vormistavad end küll lugejaks, kuid laenutavad siiski vähe. Samuti on põhjuseks see, et suures osas raamatukogudes on ka nn lastest suvelugejaid, kes siin olles laenutavad küll raamatuid, kuid seda kolme kuu jooksul. Hellamaa raamatukogu teeninduspiirkonnas ei ole kooli ega lasteaeda. Piirkonnas elavad lapsed küll kasutavad külaraamatukogu, kuid mitte eriti aktiivselt, kuna kasutatakse Palade raamatukogu, mis asub koolimajas.

Lastele mõeldud kogu komplekteeritakse eelkõige Eesti Kultuurkapitali, Eesti Lastekirjanduse Keskuse ja Nukitsa konkursi raamatutega. Kärkla Linnaraamatukogus on olemas ilmunud lastekirjanduse paremik. Uute lasteraamatute tulvas aitab paremini orienteeruda 2013. aastal juba kolmandat korda Kärkla Linnaraamatukogu poolt oktoobri lõpus korraldatud lastekirjanduse ülevaateoeng, mis oli mõeldud kõigile raamatukogutöötajatele (ka kooliraamatukoguhoidjatele) ja õpetajatele. Esinejateks on olnud oma ala tunnustatud asjatundjad Krista Kumberg (kahel korral) ja Jaanika Palm. Osavõtt koolitusloengust on olnud arvukas. Kahjuks on enamasti võimalik raamatuid soetada vaid ühes eksemplaris, see teeb võimatuks selle, et üht nimetust saaks korraga lugeda mitu last.

4.4 Raamatukogu kultuurikeskusena

Raamatukogu nimi	Näitused/virtuaalnäitused, väljapanekud	Üritused	Üritustel osalenute arv
Emmaste rmtk	6	6	113
Hellamaa rmtk	15	46	417
Kõrgessaare rmtk	35	19	291
Käina rmtk	46	35	496
Palade rmtk	12	25	298
Suuremõisa rmtk	5	1	30
Kärkla LRK	28	30	832
Kokku	147	162	2477

Raamatukogu roll kultuurielus erineb sõltuvalt raamatukogust. Väike raamatukogu nagu Suuremõisa kirjutab oma aruandes, et raamatukogu kultuuri- ega koolituskeskusena ei toimi, nimetades takistuseks ruumipuudust ja ka seda, et piirkonda jäävad hästitoimivad Pühalepa valla kultuuri- ja noortekeskus ning Hiiumaa Ametikool. Sama valla teise väikese raamatukogu – Hellamaa rmtk – juhataja on aktiivne külaseltsi eestvedaja ning leiab, et raamatukogul on kohalikus kultuurielus suur roll. Pikaajaliste koostööpartnerite külaseltsiga Hellatempa ja Hellamaa Perekeskusega korraldatakse käsitööringi tööd, kohtumisõhtuid ja mälumänge. Üldiselt võib aga öelda, et raamatukogud teevad selle nimel tööd, et oma kodukandi

elanikke raamatukokku meelitada. 2013. aasta märksõnaks ürituste osas oli pärandiaasta. Selle tähe all korraldati erinevaid ettevõtmisi: näiteks näitus Pühalepa rahvariide triibukangast esemetest (Hellamaa rmtk), erinevad ajaloolise sisuga kohtumised „Kõrgessaare mõisa ajalugu“, „Reigi küla ja inimesed“, „Oi aegu ammuseid“ ja „Meenutusi möödunust“ (Kõrgessaare rmtk), pärandipäevad, mille raames loengud, töötod, informatiivsed üritused ja näitused (Käina rmtk), Kärkla linna 75. aastapäevale pühendatud meenutuste üritus „Kärkla mälu“ (Kärkla LRK) jt. Raamatukogupäevade ajal olid Kärkla raamatukogus külas kolm meie käsitöötajat ja pärandihoidjat. Väljas oli näitus nende töödest. Jätkuvalt kohtuti huvitavate inimestega. 2013. aastal olid nendeks Tõnu Önnepalu, Ivar Soopan, Marika Blossfeldt, Kalli Sein, Agu Takis, kirjaniketuuri, mis sel aastal jõudis kolme Hiiumaa raamatukokku, raames Maire Liivamets, Jan Kaus ja Veronika Kivisilla. Külustajad kuulasid huviga reisimuljeid Vanuatu saarestikust, Melaneesiast ja Uus-Kaledooniast, ning osalesid Erki Kaikoneni poolt läbiviidud jutuvestmisõhtul, kus musitseeris Polina Tšerkassova (Käina rmtk). Raamatukogupäevade raames korraldasid Pühalepa valla raamatukogud ühise üritusena suure kirjandusliku mälumängu, kus oli rohkesti osavõtjaid. Palade raamatukogus alustas tööd Tegusate Klubi, mis koguneb kord kuus ja kus teemasid valitakse vastavalt osalejate soovile. Koos õpiti tegema toite kõrvitsast, küpsetama koduleiba, tehti tutvust nõelviltilmisega ja meisterdati. Osa kokkusaamistest korraldati Soera Talumuuseumis. Kõrgessaare raamatukogu tegi algust nn mininäitustega, kus väljas inimeste hobidega seotud esemed. Hellamaa raamatukogu kogub mälestusi ja piirkonna ajaloo dokumente.

Raamatukogude aktiivne tegevus kajastub ka numbrites: võrreldes 2012. aastaga kasvas ürituste arv – 2012. a 149, 2013. a 162. Kasvas ka üritustel osalejate arv – 2012. a 2438 in, 2013. a 2477 in). Näitusi ja väljapanekuid tehti 2013. aastal 147 (2012. a 139). Huvitavaimad: „Segased seitsmekümnendad“ (Käina rmtk) – väljas olid 70ndate esemed, kirjandus; mudelautode näitus (Hellamaa rmtk), „Pealkirjata näitus“ – vaatamiseks olid Dorpatis ja Revalis vermitud rahad, Wehrmachi taldrükud ja tassid, Lorupi ja Langebrauni lauanõud, vanad apteegipudelid jm (Kõrgessaare rmtk).

4.5 Raamatukogu koolituskeskusena

Kasutajakoolitused arvuliselt

Raamatukogu	Rühmakoolit.arv		Osalejate arv		Individaalkoolit. arv		Osalejate arv	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Emmaste rmtk	1	2	8	21	22	14	22	16
Hellamaa rmtk	1	0	8	0	3	2	3	2
Kõrgessaare rmtk	4	2	17	16	12	3	12	4
Käina rmtk	5	5	70	62	109	99	117	103
Palade rmtk	5	8	45	68	4	4	8	6
Suuremõisa rmtk	0	0	0	0	2	2	2	2
Kärkla LRK	20	10	425	138	46	19	51	19
Kokku	36	27	573	305	198	143	215	152

Peamised sihtrühmad on lapsed ja eakad, lisaks neile kõik raamatukogu ja AIPi kasutajad. Peamiselt õpetatakse raamatukogu elektronkataloogi kasutamist, ID-kaardi

kasutamist, aga ka ESTERi ja DIGARi andmebaase. Rühmakoolitustel osalevad enamasti koolilapsed, individuaalkoolitustel täiskasvanud. Algklassiõpilastele tutvustatakse raamatukogu ruume, kuidas hoida ja leida raamatut, õpetatakse paber kandjal sõnastike ja erinevate teatmeteoste kasutamist. Maakonnas tervikuna on võrreldes 2012. aastaga koolituste ja nendel osalenute arv langenud. Kärdda Linnaraamatukogu toob oma aruandes lootusrikkalt välja, et lugejad on juba küllalt osavad ise elektronkataloogi ja avalikke andmebaase ning arvutit kasutama ega vaja enam raamatukoguhoidja juhendamist.

4.6 Raamatukoguteenuse turundus (*tutvustamine*)

Raamatukoguteenuste tutvustamiseks ning sündmustest teavitamiseks ja nende kajastamiseks kasutati 2013. a jätkuvalt juba varem välja kujunenud kanaleid ja koostööpartnereid: kolm raamatukogu kasutavad info jagamiseks kodulehekülge (Kärdda LRK, Käina rmtk ja Palade rmtk), lisaks sellele kohalikku vallalehte ja valla kodulehte, maakonnalehte, infotahvleid, e-posti teel teavitamist. Facebooki konto on olemas samuti kolmel raamatukogul - Kärdda Linnaraamatukogul juba varasemast ajast, Palade ja Emmaste raamatukogud liitusid sellega 2013. a jooksul. Kärdda Linnaraamatukogu teavitab võimalusel alati ka portaalide hiiuma.ee (rubriik „Kuhu minna“) ja hiiu.ee vahendusel, mis mõlemad on tasuta.

4.7 Bibliograafia- ja infotöö

4.7.1 Andmebaaside loomine

Uusi andmebaase 2013. aastal maakonna raamatukogudes loodud ei ole. Kärdda Linnaraamatukogus kataloogitakse kogu maakonda puudutavat koduloolist materjali jooksvalt programmis RIKS ja see on RIKSWEB'i kaudu kõigile kättesaadav. Artikleid kohalikust ajalehest sisestatakse andmebaasi ka tagasiulatuvalt (2013. a ajalehe Hiiumaa aastakäikudest 1994-1992). Aasta jooksul sisestatud kirjete arv oli 257, kokku oli 2013. a lõpuks andmebaasis 6036 koduloolist kirjet.

4.7.2 Infopäringud

2013. a registreeriti 1251 infopäringut (2013. a 1429). Kärdda Linnaraamatukogu arvab päringute arvu vähenemise ühe põhjuse olevat muu hulgas selles, et nii mõnigi päring on töö käigus jäänud kirja panemata. Ka Käina raamatukogu kirjutab oma aruandes, et osa päringuid on jäänud registreerimata, kuna vahel ei ole aega seda kohe teha ja hiljem ununeb. Suure osa päringutest esitavad õpilased, päringud on sagedamini seotud koduloo, keele ja käsitööga, kaks raamatukogu mainivad ka ristsõnade lahendajate poolt esitatud faktipäringuid. Huvitavaimad päringud olid näiteks Hiiumaa hapude makkide retsept, luuletusi politseist, monogrammide mustrid tikkimiseks. Küllalt tihti tuleb vastata päringutele saare majutus-, toitlustus- ja transpordivõimaluste ning vaatamisväärsuste kohta.

4.7.3 Trükised ja veebiväljaanded

Hiiumaa raamatukogud ei publitseerinud, koostanud ega osalenud trükiste ja veebiväljaannete koostamisel.

Kokkuvõte

2013. aasta pakkus vähe uut. Hea on see, et püsib praegune raamatukogude võrk. Samas langeb saare elanike arv ja tulevikus võib tõstatuda küsimus muudatuste vajalikkusest. Hea on ka see, et enamik raamatukogusid kas on juba saanud või saavad 2014. aastal parandada oma infotehnoloogilist baasi. Rõõmu teeb lasteasutuste valmidus koostööks, ürituste ja neist osavõtjate arvu kasv. Halb on siiski üldine näitajate langus, kuid selle põhjused peituvad ehk ühiskonna elus laiemalt (elanikkonna vähenemine ja vananemine saarel, laste lugemise vähenemine). Samas ei ole numbrid laste raamatukogu kasutamise osas 2013. aastal maakonnas tervikuna langenud. Neljale maaraamatukogule tekitas probleeme üleminek URRAMi uuele verisoonile, mis siiani ei tööta korralikult. Kaalutakse tõsiselt üleminekut RIKSile, kuigi kohalike omavalitsuste seisukoht on veel ebaselge. Loodetavasti leitakse käesoleval aastal lahendus, sest tõrked takistavad igapäevatööd.

Maakonna raamatukogude omavaheline koostöö sujub hästi. Toetus raamatukogudele nende tegevuses on kohalike omavalitsuste lõikes erinev, kuid ületamatuid probleeme ei ole. Raamatukogude koht maakonna elanike seas on oluline, eriti neile, kes raamatuid ja ajalehti-ajakirju loevad, ka kõigile neile, kel vajadus otsida erinevat infot. Sügis-talvisel perioodil pakuvad raamatukogud oma ürituste korraldamisega konkurentsi teistele kultuuriasutustele.

2014. a suundadeks on jätkuv koostöö erinevate partneritega, infotehnoloogilise baasi ja töökeskkonna parandamine, pidev enesetäiendamine ja seda kõike meie kasutajate parema teenindamise nimel..

Koostaja: /Kristel Pärnsalu, pearaamatukoguhoidja/

Direktor
Allkiri /Marika Võsamaa/